

SZÉKELY-UDVARHELY

UDVARHELYVÁRMEGYE JOGÜGYI, KÖZIGAZGATÁSI, KÖZGAZDASÁGI, KÖZMIVELŐDÉSI ÉS SZÉPIRODALMI LAPJA
AZ UDVARHELYVÁRMEGYEI KÖZSÉGI ÉS KÖRIEGYZŐK EGYLETE, AZ ÁLTALÁNOS TANÍTÓ-EGYESÜLET ÉS A GAZDASÁGI EGYLET HIVATALOS KÖZLÖNYE

ELŐFIZETÉSI ÁRAK: Egész évre 10 K. Félévre 5 K. Negyed-
évre 2 K 50 f. Külföldre egész évre 15 korona. Papok-, tanítók-,
gazdasági egyleti tagok- és közs. előjáróknak egész évre 8 K.
a tanító-egylet tagjainak, közs. és körjegyzőknek 7 K. — Egy
példány ára 10 fillér.

Felelős szerkesztő és kiadótulajdonos
BETE GH PÁL.
Főmunkatárs: FÜLEI SZ. LAJOS.

HIRDETÉSI DIJAK: Hivatalos hirdetések 100 szóig minden
szó 4 fillér, azonfelül 2 fillér, magánhirdetések □em-ként 6 fillér-
többszöri közlésnél 4 fillérért közöltetnek. Nyilt-tér sora 1 K. Hir-
detés és nyilt-tér díja előre fizetendő. — Megjelen hetenkint
kétszer: csütörtökön és vasárnap.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: **BETE GH PÁL** könyvkereskedése, könyvnyomtató és könyvkötő üzlete (Kossuth-utca), hova minden e lapot érdeklő közlemények, előfizetések
M. kir. postatakarék és Clearing számla 10,489. sz. és hirdetések intézendők. — Kéziratok vissza nem adatnak. M. kir. postatakarék és Clearing számla 10,489. sz.

Nevelési hiányok.

Czikk, minőnek olvasása unalmas.
Kép, melytől a hideg kiráz.
Szomorú állapot, melynek folyta-
tásától az ország alapja megrendül.

I.

Családoknál és iskolákban éppen ak-
kor van a legkevesebb figyelem fordítva a
mindkét nemű ifjuság belső világa: érzel-
mei és gondolatmenete irányítására, mikor
a legnagyobb szükség volna rá. A serdülő
kor a legkényesebb természetű fiukra és
leányokra egyaránt. Ez a kor dönti el igen
sok esetben az ifjunak a jövő sorsát.

A 12-18-20 év közötti okos ve-
zetés hiányát alig lehet a legtöbbször helyre
pótolni. Az élet virágkorának kedves him-
pora ez időszakban semmisül meg igen
sokszor s a nagy reményekre jogosító gyer-
mekkornak sivar ifjuság, ennek pedig ember-
gyűlölő, elégedetlen, félszeg nagykor lesz a
folytatása a festi hiányokon kívül lelki te-
kintetben is.

A serdülő korban kezd felburjánozni
a kebelben minden rossz indulat, szenvedé-
ly, irigység, üres gög, hiu ábránd, nagyra-
látás, nagyoskodás, makacsság, önfejűség,
s ezek társai főleg az ugynevezett értelmi-
ségi körökben, a hol a szülők most is csak
mulattató báboknak szokták tekinteni gyer-
mekeiket, mint apró korokban, kényeztetik

és maguk mentére hagyják, azzal áztatva
magukat, hogy majd megjö az eszök,
nem gondolva meg, hogy a tekervényesen
és facsarosan indult s éveken át tüskésen
fejlett csemete nehezen, vagy soha sem
lesz szabatos gyümölcsfa. A szülők gondat-
lanságát vagy tudatlanságát legkirívóbban
elárulják a ferde gondolkozásu és viselke-
désű fiaiak és leányai, éppen akkor, mikor
úár-már piaczi kiállításra szánták őket. A
közérkölcök minősége is a serdült kor
irányításától függ.

Újabb időben iskola és irodalom, fő-
leg a városokban, nagyban gondoskodik
arról, hogy az apró gyermekeket otthon és
az iskolában egyenesen a tündéries tarka-
ságu mesevilág középpontjára helyezze át a
földi életből, a hol önként, magától,
munka és gondosság nélkül terem és ajánl-
kozik minden. A himes pillangók, szem-
kápráztató király leányok, illatozó rózsá-
berkek a képzelődést felsigázzák, határtal-
an vágyakat keltenek.

A minden áron való ingyenes feltűnni
vágyás, tetszelgés, éktelen hűség jut ve-
zérszerepre a gyermekesereg lelkében. A
mesevilágban kevés szerep jut a fáradhat-
atlanul és egyformán dolgozó hangyáknak
és méheknek, a szerényen elrejtőző ibo-
lyáknak s a tetszelős külsejű mérges vi-
rágoknak. Ez a körülmény kikerüli a szülők
és a vezetésre vállalkozó mindenféle foko-

zatu tanítók legnagyobb részének is a
figyelmét.

Hogy miből telik ki aztán később a
mesevilágban tündöklő emez élet, arra a
legnagyobb rész nem gondol. A felnőttek
még mind hajlandók hinni a paradicsomi
állapot megvalósulhatóságában, pedig szívük,
lelkük, kezük, lábuk vérzik a való élet
küzdelmétől.

Mindegy. Az ök gyermekeik nem fog-
ják ezeket érezni. Maguk mentére hagyják
belviláguk ferde alakulását. **Tanárr.**

A volt vármegyei pénztárosok és számvevők
a belügyminiszter elvi jelentőségű határozatához
képest 1903. évi január 1-jétől kezdve a törvény-
hatósági bizottság közgyűlésein ülési és szavazati
joggal nem fognak bírni, sem rendelkezési álla-
potban létük alatt, sem pedig akkor, a mikor az
állami szolgálatba tényleg átmennek; most a vár-
megyei pénztárosi és központi számvevői állások
amelyekre nézve az illető tisztviselők szavazati
joggal bírnak, az új törvény szerint megszűnnek
s az új törvény ezeket a tisztviselőket nem ru-
házza fel a közgyűléseken való ülés- és szavazó-
joggal, annál kevésbbé, mert ezek — a minisz-
teri utasítások értelmében — semmiféle olyan
teendőt nem végeznek, a mi a régi jogok fenn-
tartását megokolná tenné.

A jog Az iskolai tanító vagy kántortanító
földjén, legelőjén vagy kertjében s udvarában nőtt
fa felhasználásához más helybeli lakosnak nincs
joga. Az évi használat korlátlanul a tanítót illeti,
azt és annak jövedelmét semminemű felsőbb ha-
tóság tőle el nem veheti.

A „SZÉKELY-UDVARHELY” TÁRCZÁJA.

Dalolgotok.

(A „Székely-Udvarhely” eredeti tárczája.)

Ha szomorú, ha vig vagyok,
Mindenképpen dalolgotok.
Dalaimban mind meglátszik,
Mit a szívem kisugárzik.

Nem kérdem én dalaimról,
Egyik-másik ember mit szól?
Mi gondja van a madárnak,
Mikor dalol önmagának?!

Fülei Sz. Lajos

A mi daláraink.

Tehát újból talpra állottak a mi székely
dalosaink, hogy sok, igen sok idő múltán ismét
hallhassuk kedves dalainkat. Kedves e dal előt-
tünk, mert az ök daluk: — a honszeretet. Az a
honszeretet, mely őrt állva Erdély határain, ezer
éves történelmünk számos lapján ragyog fényben,
ragyog dicsőségben.

Mennyire vártuk e kedves dalosokat. Hiszen
mit is érne ez az élet, ha olykor-olykor fel nem
emelkedhetnénk a tiszta érzések magasabb re-
gióiba. Ha néha-néha itt nem hagyhatnók a föld
sarat; ezt az igazi posványt, ahol az önrdek a
mindenható ur. Ahol a léleknek magasabb szár-
nyalása örültség, mert nem hoz semmit a kony-
hára. Ahol a szerepvívő: — a sárhoz tapadt haszon-
leső; a pénz, melynek pengésére elnémul az

igazság; hallgat az ész; formálódna a szívnek
legszenvedőbb érzelmei is

Nekünk mondok, akik még ideálként tu-
dunk hevülni, akik keblünk érzelmeit eladó por-
tékává nem szántuk, igen jól esett hallanunk
azokat az egyszerű, de nemes érzésű férfiakat,
akik e város falai között az évek hosszú során
át zengték a dalt, a lelkesítő, melynél a szív
dobog.

Folyó hó 4-én folyt le hangversenyük, mond-
hatjuk városunk társadalmának teljes részvétele
mellett. Megérdemelték a támogatást, aminthogy az
önzetlen fáradozás mindig jogot is tarthat arra,
hogy a jobbak elismerésében részesüljön. A telt
ház ébredést jelent. Előjele az egységes társa-
dalmi életnek, mely nélkül pedig akár a világ
végeig is énekelhetnők „Isten áldd meg a ma-
gyart!"; pusztá szó lenne az, mely meghallga-
tásra nem talál. Nem is érdemes arra!

Most azonban vegyük a szép programot,
mely nekünk annyi gyönyörűséget szerzett.

Gál F. „A rózsá temetése” című darabja,
férfikar, teljesen lekötötte figyelmünket. A siker-
hez nagyban hozzájárult Hermann Helén urhölgy
szépen csengő magánzólamá.

Liszt F. „H Rhapsodiá”-ját négy kézre, nagy
gyakorlottsággal játszott Kassay Irén és Roediger
Melanie urhölgyek.

Jánosi Ilus urhölgy a tőle már megszokott
kedvességgel, szívesh szólóan énekelte el Bánfi
S. „Holdvilágos éj”-ét.

Király Béla hegedűművész Vieuxtemps
„Chanson”-jával és „Magyar Ábránd”-jával egy-
szébb világba varázsolta, edes érzést keltve föl
lelkünkben. Igaz az, hogy magyar szívhez csak

magyar szívvel lehet félni. Bár többször is hall-
hatnók érzéssel teljes, művészi játékát.

A női kar, Kertész Albertné urnó vezetése
mellett, Szöllösi Irén urnó zongorakiséretében, kelle-
mesen hatott mindnyájunkra. Reméljük, hogy más-
kor is lesz alkalmunk bennük gyönyörködni.

Huber K. „Olyan a te dalod”, férfikar, jól
sikerült.

Erkel F. „Magyar áriá”-ját, e klasszikus,
nehéz darabot, nagy készütséggel adta elő Baku
Katalin urnó.

Liszt F. „Fauszt-valezer”-jét vármegyénk
főispánja játszta a művészetnek azzal az erejé-
vel, azzal a technikával, melynek pártját ritkán
hallhatjuk. Vajha művészi játékával máskor is
gyönyörködtetné városunk közönségét!

Mihálovics Beláné urnó, Kovács E.-nek „A
kesergő leány” című magánénekének előadásában,
az érzések mélysége hatott reánk, a magasabb
hangregiókban való jártassága pedig meglepett.

Ha még fölemlítjük Brahms J. „Czigány-
dalait”, mely szintén jól sikerült, akkor véget
ért a valóban művészi színvonalon álló estély,
a mely mindenekelőtt a dalárda érdemes elnöke
dr Ráczkői Sámuel lelkesedése és jeles karnagyá-
nak Morascher Hugó zenetanár önzetlen, önfelá-
dozó munkássága, művészi érzéke mellett tanus-
kodik, akik már nem egy élvezetes estélyben ré-
szesítették városunk intelligens társadalmát.

Éljen a dalárda! Jelszava az legyen: előre!
Az igazi lelkesedés, a nemesebb czélokért való
törekvés, főleg pedig a kellő készütség, mint azt
jelen estély is bizonyítja; előbb, vagy utóbb, de
meghozza a maga sikerét úgy erkölcsi, mint
anyagi tekintetben. **-er.**

A székelyföldi bajok s azok legfőbb gyógyítási módjai.

— A székelyföldi kormánybiztos urhoz. —

I. 2. folyt.

Néhány tájékoztató előzetes észrevétel.

A mi körülményeinkhez képest tulságosan megszorított, kevés kivétellel humánus irányú közép és felsőbb iskolák végzett, vagy utközben elhullott növendékei már is ijesztően megszorították a kézi munkából kinevelt kenyér nélküliek számát mind a férfi, mind a női neműek között. Óvóiskolák, képezdek, alsó és felsőbb gazdasági intézetek, posta tanfolyamon stb. nevelői fenyegetőleg kiáltanak az államkincstár felé kenyérért, éppen úgy mint az alkalmazásban levők egész sztrájkyszerűleg követelik az egész vonalon az államtól a fizetés emelését saját féktelen fényűző költségeik emelésével helyett. Minden tudományuk fölé lőkezővel azt képzelik, hogy az állam valamely mennyi hatalom, melynek kincsei kifogyhatatlanok s eltartják az ég madarait is. Pedig jól tudhatják, hogy az nem egyéb, mint állam, egyház és társadalom alakjában es nevezet alatt ugyanaz a teherfeszítő nép és közönség, melynek összetömörített filléreihez ők vagy éppen nem, vagy csak felette kevés arányban járulnak s e tekintetben is kényeztetett kiváltságos osztályt képeznek az egyenlő közteljesítés nében.

Az 54 év előtti földbirtokos, közép nemes és munkás városi polgárság legnagyobb része az iskolákra támaszkodva hivatalokba menekült vagyoni romjairól, s helyét falukon és városokon az egykori nemességet és gyökeres polgárságot hatalomban messze tulszárnyaló kávé, kormáros és szatóc nemes ség (a nép nyelvén) foglalta el. A kereskedelmi akadémiák növendékei bankhivatalnokok és legtöbbször idegen ipar termékek belföldi közvetítő üzei. A fényűző építkezések munkásai legtöbbször pénzelvívő idegenek. Az anyagok nagy része is idegen.

Mi az általános baj tehát. Néhányan elmondották, s a Tusnádra tervezett kongresszuson és főleg még azután sokan elfogják mondani leplezetlenül valószínűleg.

Szerintem az a baj, hogy nálunk van művészet, tudományoskodás, hivatali sereg, s minden rendű értelmiség, és van földművelés, ha itt-ott hiányos is, de nincs nemzeti ipar.

A nemzet-test tehát egy olyan alak, melynek a feje eléggé világos, a karja viaskodni jó erős, a lábai is meglehetősen erősek, de a derék ezérna káplár. Nincs ipar, tehát nincs gyomor, mely a föld terményeit feldolgozza, nincs szív, mely az így készülő nemzeti vért hajtsa és nincs tüdő, mely a légtisztulást és erősödést eszközölje. Ezek helyét idegen szervek foglalják el. Az egész test szilárd, mert a világos fej és menni bíró lábak is össze mennek végül. A székelységnek még kiválóan az is a baj, hogy a lábak is el vannak köszvényesedve, s főleg iparra volna utalva.

Ha mindjárt kezdetben, 35 év előtt, úgy indulnánk, vagy indulhatunk el, hogy egyebek mellett a nemzeti ipar is a többieknek megfelelő tere lépjen, akkor ma minden bizonyosan más képe volna a helyzetnek.

Az épületet a tetőrészen kezdtük, s az alap és oldalfalak hiányában a mostani időjárás miatt a népet didergés kinozza, főleg pedig a székelyt.

Igy nincs a ki a tudományt, művészetet, irodalmat pártolja, mert nincs az ipar által vagyossá teendett nemzet, avagy csak a pénz irthon marasztása által is.

Amerika ipart és tudományt egyidejűleg kezdett. Németország a római szentbirodalmi császárságnak 1815-ben történt megdőlése után apró államokra bomlott Ausztria elnöksége alatt. Ipara és belső megerősödése után látott minden kis állam s mikor az 1870—71-iki háború alkalmából az erős porosz kéz összevonta: karral és vagyonnal senki által nem sejtett világtörténelmi munkára volt képes s ma mint újja született császársági államszövetség vezérszerepet visz a hatalmak tanácsában. Franciaországban még a XVIII-ik század közepén erősen neki estek a nemzeti ipar és nemzeti kereskedelem fejlesztésének a hatalmasodó Angliával szemben, s csak ezek segélyével képes a világpiacon izlésben és munka minőségben az irányító és mozgató szerepre.

(Folyt. köv.)

Tan- és nevelésügy.

Udvarhelyvármegye kir. tanfelügyelőségétől.

Szám 139—1903.

A kéttanítós állami elemi iskolák tekintetes tanítótestületeinek.

Vallás és közoktatásügyi m. kir. miniszter ur ő nagyméltóságának 1901-ik évi május hó 21-én 32055 sz. a. kelt rendeletével az állami elemi népiskolák gondnoksága és az állami elemi népiskolák tanítói, illetve igazgató-tanítói számára az 1868-ik évi XXXVIII-ik törvényzikkék végrehajtása tárgyában kiadott Utasítás 98-ik §-a értelmében felhívom, hogy a mennyiben ez még meg nem történt volna, az iskola beléletére vonatkozó első évharmados jelentést hozzám a z o n n a l terjessze be.

Jövőben pedig az Utasításnak fentebb hivatkozott §-a értelmében — minden figyelmeztetés nélkül — szigoruan feleljen meg.

Székelyudvarhely, 1903. január hó 4.

Sziklay P. Gyula, s. k.,
kir. tanfelügyelő.

Biztosítás.

A biztosítási ügynek jogköre. A legtöbb biztosítási pör abból keletkezik, hogy a fél, amikor a kötvényt megkapja, annak tartalmában más feltételeket és határozmányokat talál, mint a minőket neki a biztosítási ajánlatot felvevő ügynök mondott. A mi kereskedelmi törvényünk és joggyakorlatunk szerint a biztosítási ügynök nem tekintetik a biztosító társaság olyan megbizottjának, akinek cselekedeteiért a társaság szavatol és miután a jutalékért dolgozó ügynök legfőbb érdeke az ügyletnek minden — sok esetben még furfangos — módon való megkötése, könnyen érthető, hogy kapacitációja közben nem igen válogatós az eszközökben. Kiszinez mindent, ami az ügyletet előnyösnek alkalmas bemutatni, de igen gyakran elhallgat fontos körülményeket, amelyek tudomásával a fél aligha kötötte volna meg a biztosítást. Különösen fontos szerepe jut az ügynöknek az ajánlat kitöltésénél. Ezek az ajánlati blanketták úgy vannak megszerkesztve és oly sokféle részletre terjednek, hogy még intelligens embereknek is fáradságot okoz azoknak pontos kitöltése. Ezt tehát rendszerint az ügynök végzi és ebbeli eljárásában őt eddig mindig a fél megbizottjának tekintették. Ezen a felfogáson legújabbán rést ütött a m. kir. Curia, mint legfőbb ítélőszék 781901. számú döntvényével. A konkrét eset az volt, hogy a fél az ajánlatot a fizetési mód kitüntetésével nélkül irta alá és az ügynök vállalta magára a kitüntetését, mondván a félnek, hogy negyedévenkénti fizetés lesz kitüntetés. Az ügynök azonban a fizetési mód ily módon való kitüntetését nem eszközölte és a társaság egész évi díjfizetését irt az ajánlatba. — A fölmerült perben a m. kir. Curia a biztosítási szerződést létre nem jöttnek nyilvánította azon indoklással, mert az ügynök megbizottnak tekintetik arra, hogy a biztosítási ajánlatban foglalt fizetési módozatok tekintetében a biztosítottal megállapodásra jusson és ha a megállapodás a vitatott értelemben történt, a kötvény pedig nem ennek megfelelően állított ki, úgy a felek között biztosítási szerződés nem jött létre. Ez a curiai döntvény nagy konsternációt keltett a biztosító társaságok körében, különösen azért, mert a bíróság az egész ügyletet semmisnek nyilvánította és így az illető biztosító társaságot még az első díjrészlettől is elütötte, holott eddig ilyen esetekben a biztosító társaság az első részletet eredménnyel perelte.

A lényeges azonban nem ez, hanem a kir. Curianak állásfoglalása egy oly kérdésben, amely eddig valóságos rákfenéjét képezte a magyar biztosítási ügynek és amelynek a biztosítási ügy reformja keretében való rendezése egyike a leg-sürgősebb feladatoknak egy az érdekelt társaságok, mint a közönség érdekei szempontjából.

Különfélék.

— A „Székely-Udvarhely“ 1903. évi január hó 1-től hetenkint kétszer, vagyis minden csütörtökön és vasárnap reggel jelenik meg.

A „Székely-Udvarhely“ 1903. évi, hetenkint kétszer: csütörtökön és vasárnap reggel megjelenő ujság kilenczedik évfolyamára ezennel előfizetést nyitunk. Előfizetési árak: egész évre 10 K, félévre 5 K, negyedévre 2 K 50 fillér. Papoknak, tanítóknak gazdasági egyleti tagoknak, községeknek és községi előjáróknak egész évre 8 K, a vármegyei tanítóegyesület tagjainak, községi és körjegyzőknek 7 K. — Azon t. előfizetőinket, kik hátralékban vannak, kérjük hátralékaik sürgős beküldésére és előfizetésük mielőbbi szives megújítására. — Teljes tisztelettel: a „Székely-Udvarhely“ szerkesztősége és kiadóhivatala.

— **Kinevezések.** A király az igazságügyi miniszter előterjesztése folytán Simó Balázs dr. helybeli kir. törvényszékünk kitűnő vizsgálóbíráját, társadalmi életünk kiváló tagját, a marosvásárhelyi kir. ítélőtáblához elnöki titkárnak; Szabó István helybeli kir. aljárásbíró pedig az itteni kir. ügyészséghez alügyészmennel nevezte ki. — Simó Balázs dr. távozása határozott veszteség kir. törvényszékünkre, mert akár mint elnökhelyettesi, vizsgáló-avagy törvénybíró sok tudással, finom érzéssel, szilárd jellemmel tartotta kezében az igazságszolgáltatás szép és nemes tettekre hivatott bírói pálcáját. Helyét tehát e sokoldalú és mindenkben kiváló tehetségű férfinak — igen nehéz lesz betölteni, hogy egyik-másik részen üresség ne támadjon. A művészet, irodalom, jótékonyági és kulturális intézményeink pártolása szintén nemes intenczióit képezte s e részben is hiányát érezni fogjuk. Öszintén örvendünk jól megérdemelt előléptetésének, azonban mélyen fájlaljuk körünkben való távozását.

— **Esküvő.** Orbán Balázs és Jancsó Zelma e hó 31-én d. u. 2 órakor tartják esküvőjüket városunkban.

— **Búcsuvacsora.** Simó Balázs dr. vizsgálóbíró, a marosvásárhelyi kir. ítélőtáblához kinevezett elnöki titkár tiszteletére tegnap este a Hungária-szálló (Koronay-kert) éttermében a helybeli kir. törvényszék s az ehhez tartozó járásbírók, a vármegyei ügyvédi kar és több más körökben működő tisztelői búcsuvacsorát tartottak.

— **Elismerés.** Az igazságügyminiszter intézkedése és felhatalmazása alapján Kozma Gyula marosvásárhelyi kir. főügyész Miskolczi Károly ügyvédnek, a székelyudvarhelyi kir. járásbíró mellett ügyészségi megbízott minőségében tanúsított buzgalma elismeréséül 100 korona jutalomösszeget utalványozott.

— **A helybeli Tisztviselői Kör** a beállott farsangon két mulatságot is rendez. E hó 8-án este a Budapest-szálló éttermében társasestélyt tart. Folyó évi február hó 1-én pedig táncvígalmal egybekötött műkedvelői színelőadást rendez. Előadják Szigligeti Ede: „A fény árnyai“ cz. 5 felvonásos, örökbecsű szomorujátékát. Erre már a rendező bizottság is megalakult Hargita Nándor, Kassay F. Ákos, Mátéfi Domokos, Mántó Miklós tagokkal.

— **Szomorú farsang.** Vármegyénk egész területén igen szomorú hangulat uralkodik. Gazda, kereskedő, iparos és tisztviselő sereg kedvetlenül fogadta a beállott farsangot, mely időjárásilag amily nedves, épen oly száraz — z s i r tekintetében. A bő káposztatermes mit sem ér, mert hiányzik a legfőbb szükséglete: a sertés. Ezután még kevesebb lakzi lesz s a vőfény urak rigmusos könyvükből bátran kitörülhetik a sertéspecsenyére vonatkozó passzust, hogy:

• Ez a
Mert
Türhe
Hisze

osinta, fán
sütemény
ami szó,
Az egész
nak. Sem
hajtani, el
hus ára n
gott s ha
emelkedés
az amugy
zetén oly
ügyi min
vagy köz
ségekben,
tarthatás
kiadott 40
telesen v
sével —
közönség
hogy inté
mogott
dent elkö
sürgős m

3-an Hon
kaszinó k
működésé
rész s le
kapott ö
sikerült
tésére sz
jérés köz
tálás a
mába u
résztvenn

ben e hó
Kassay F
üdvözölt
be megn
telszövet
igazgató
munkáss
kamatláb
szállított
fizet, mi

oltó-egy
8-án les
évek óta
legsiker

sadalmi,
dasági k
betváros
meg s f

a budap
nuár hó

1903-ik
tünk fe
külözhe
rokkal
közel 3
ad a je
az ösz
mánya
nyeinek
jét, tar
katonai
jegyzék
tépkap
az 190
be ne
sorsjeg
zálogle
Tözsde
előfize
ingyen

vatalán
határic
a várn
laki és
hó 20-

„Ez azért rőfögött egész életében,
Mert nem vala szárnya földi édenében,
Tűrhető eledel, tessék hozzá nyulni,
Hiszen mibennünk ő kelme nem fog turni.»

... Bizony nem az! ... De hát a palacsinta, fánk, csöröge s több pompás farsangi sütemény hová lesz — zsír nélkül! ... Szó ami szó, de itt komoly és szomorú a helyzet. Az egész vármegye összes községei zárva vannak. Sem szarvasmarhát, sem sertést vásárra hajtani, eladni nem lehet. Városunkban a sertéshús ára már kilónként 1 korona 20 fillérre hágott s ha ez az állapot még tovább is tart, emelkedésre számíthatunk. Vajjon nem lehetne-e az amugyis inséges vármegye lakosságának helyzetén olyaténkép segíteni, hogy a földművelésügyi miniszterhez felírjunk a törvényhatósági, vagy közigazgatási bizottság útján s azon községekből, melyek veszmintések, a vásárok megtarthatását — az 1888. évi VII. törvényzikkhez kiadott 40000. sz. végrehajtási utasításnak kivételesen való ideiglenes hatályon kívül helyezésével — kérelmezni. Ez jelenleg vármegyénk közönségének a legégetőbb szükséglete s hisszük, hogy intéző köreink — ha konkrét esetekkel támogatott kérvény érkeznek be hozzájuk — mindent elkövetnének, a valóban szomorú állapot sürgős megváltoztatása érdekében.

— **„Kedélyes”** zene-estélyt tartottak e hó 3-án Homoródklándon az urikaszinó tagjai a kaszinó helyiségében a baróthi zenekar közreműködésével. A nős tagok családjukat vettek részt s leszámítva az Oklándon több év óta lábra kapott összeférhetetlenségi mániát, a mulatság sikerültnek mondható. Műsoros, a kultúra fejlesztésére szolgáló tevékenységet is várunk az oklándi járás központjától, hogy a megosztott affektálás s az ezzel kapcsolatos elmaradottság nyomába új élet lépjen, melybe a közeli vidék is résztvenni vágyakozzék.

— **A helybeli Hitelszövetkezet** a folyó évben e hó 6-án tartotta első igazgatósági ülését. Kassay F. Ákos igazgató-elnök meleg szavakkal üdvözölte a megjelenteket s örömmel jelentette be megnyitójában, hogy a „Gazdasági és Ipari Hitelszövetkezet” alakítása sikeresen végbement. Az igazgatóságot és felügyelő bizottságot tevékeny munkásságra buzdította. A Hitelszövetkezet a kamatlábat 7 és fél százalékról hét százalékra leszállította és a betétek után 5 százalék kamatot fizet, minden levonás nélkül.

— **Álarczos-bál.** A helybeli önkéntes tűzoltó-egyesület álarczos-bálja folyó évi február hó 8-án lesz, mely — tekintve, hogy városunkban évek óta álarczosbál nem volt — bizonyára a legsikerültebb estélyek közé fog tartozni.

— **Erzsébetváros és vidéke** czim alatt társadalmi, köznevelődési, közigazgatási és közgazdasági hetilap indult meg e hó 4-ikével Erzsébetvárosban. Hetenkint egyszer, vasárnap jelenik meg s felelős szerkesztője: Gillyén Kálmán dr.

— **A dinamógépkezelők** második tanfolyama a budapesti m. kir. állami felső ipariskolában január hó 21-én nyílik meg s márczius hó 11-ig tart.

— **A „Pénzügyi és Tőzsdei Évkönyv”** 1903-iki évfolyama megjelent és amint az előtünk fekvő munkából látjuk, az valósággal nélkülözhetetlen mindazokra nézve, akik értékpapirokkal és különösen sorsjegyekkel bírnak. A közel 300 oldalra terjedő Évkönyv utmutatást ad a jelzőlogos kölcsönök felvételére, közölvén az összes fővárosi intézetek e részbeni határozmányait, kimutatja a kamatozó-papírok szelvényeinek értékét, esedékességét és elévülési idejét, tartalmazza a pupillaris, óvadékképes és katonai házassági biztosításokra alkalmas papírok jegyzékét, közöl mindenféle tudnivalókat az értékpapirforgalom köréből és végül tartalmazza az 1902. év végéig kihuzott, de kifizetésre még be nem mutatott magyar, osztrák és külföldi sorsjegyeknek, részvényeknek, kötvényeknek és szorgalmatlapoknak kimutatását. A „Pénzügyi és Tőzsdei Évkönyvet” a Pénzügyi Hírlap összes előfizetői a január 3-iki számmal szétküldve ingyen kapták meg.

— **Pályázat.** Udvarhelyvármegye alispáni hivatalának vármegyei alveváltárnoki állásra; pályázati határidő f. évi február 7-ike. Pályázati kérvények a vármegye főispánjához címezendők. — Zetelaki és kisbacsoni hatósági erdőszolgái állásokra e hó 20-ikáig a székelyudvarhelyi kir. erdőhivatalhoz.

A községi előjáróságok és faiskolakezelők figyelmébe.

Zetelaka, 1903. január hó.

A m. kir. földművelésügyi miniszter ur 53957 IV-4. számú magas rendelete és Udvarhelyvármegye alispáni hivatalának 14980—902. számú rendetete alapján felhívás küldetett az összes előjáróságokhoz, a községi faiskolák és a gazdasági ismétlőiskolák gyakorlati telepének mikénti rendezése, a faiskolakezelők tiszteletdíjának megállapítása, főképp a „községi faiskolák üzemtervének” elkészítése és beküldése tárgyában.

A felhívásra alig egy pár helyről lett beküldve az „üzemterv”, de mivel ezek sem voltak megfelelők, vissza kellett küldeni.

A „Székely-Udvarhely” mult évi 45. számában György Sándor pályatársam elég jól kidolgozott egy üzemtervet, mely szerint — tekintve a faiskola nagyságát vagy fekvését — könnyen el lehet készíteni 6 vagy 8 táblára az üzemtervet.

Ha e nevezett lapszámot nem tartották meg, úgy a következőképp járunk el: a faiskolát le kell rajzolni s felosztani — tetszés szerint — 6 vagy 8 táblára, — de ne csak a rajzon legyen meg, hanem a faiskolában is, — a táblákat számokkal kell megjelölni. A főt 1.20 m. A főt mellett két szegély 1.1 m. A mellekutat 0.50 m. A kerítés mellett 0.25 m.

1903. évre az 1-ső számú táblában — esetleg hol már mult évben is rendszeren volt kezelve bármely táblában — kell meghatározni, hány és miféle fát termelnek. Egy táblában, hogy hány csemete fér el, úgy határozzuk meg, hogy a sorok távolságát 0.60 m., a fácskák egymástól távolságát 0.25 m.-re számítva, könnyen megtudjuk a mennyiséget.

Czim ez lesz: Üzemterv az N. N. községi faiskoláról. Alája jön a rajz, hány négyszögöl stb.

Alább jön megjelölése annak 1903-ra melyik tábla vétetett termelés alá s abban hány és miféle csemete tenyésztetik.

Végül a kelet és a községi előjáróság, valamint a faiskolakezelő aláírása.

Az üzemtervet két példányba kell elkészíteni; egyiket beküldik, a mászt megtartják hivatalos látogatás alkalmára.

Nagyon kérem az igen tisztelt előjáróságokat és faiskolakezelő pályatársaimat, ne tekintsek a faiskola ügyét tehernek, hisz valamit csak tennünk kell népünkért. Átlátta ezt a földművelésügyi miniszter ur ő nagyméltósága, valamint vármegyénk szeretett fő- és alispánja, hogy népünket a mezőgazdasági állattenyésztés mellett csak a faiskolákkal menthetjük meg e hazának s azért szorgalmaznak mindnyájunkat, hogy ki-ki tegyen amit tehet e nagy nemzeti munkában.

Petres Lajos,
faiskola felügyelő.

Közgazdaság.

Levél a tagosításról.

Tarcsafalva, 1902. december 24.

(Folyt. és vége.)

Ha a tagosítatlan birtokban egy 5, vagy 6 holdas birtok 20, vagy 25 parcellában van; ezt ugyanannyi oldalról kell az elfoglalóktól megvédeni, míg ha tagosítva van, 4 oldalról 4 szomszéd van. A birtokos kikövezi, vagy kisáncsolja a tagját és nincs meg a mindennapi boszuság az elszántásért, elkaszálásért, elutalásért, sőt még az erőszakos ellegeltetésért is. Nálunk akár hányszor megtörtént s megtörténik, hogy a tagosított birtokon 4-től 5 holdas birtokos egy vagy másfél hold birtokán levő herének az első termését elhasználja nyári takarmánynak, míg a második termést meghagyja magának, ezt lekaszálja késő ősszel s a cséplésen kívül nagyon kevés dolgot van és mégis némelykor 70—80, sőt 100 forintot is kap a here magjából. No tehát ez mégis szebb jövedelem, mintha az a birtokrésztel ugár-

ban lett volna s azon 1 darab marhája, 1 vagy 2 süldő disznója, legtovább még egy borju éheződött volna, mert az ugaron levő legelőt mostani korban esztenával, libával, sertéssel úgy eltömik, hogy bizony oda szarvasmarhát, lovat, pláne jármasmarhát nincsen amiért hajtani, az őszre olyan lesz, hogy az oldalbordáját meglehet számlálni. Ami az eszténával illeti, annak elvesztésével nem vall semmi kárt a 4—5 holdas és még a 10 holdas gazda sem, mert ezt is a mostani gyakorlat szerint inkább a községekben levő 5, vagy 10 nagyobb gazda használja fel.

Ami a buzatermést illeti, az igaz, hogy kevesebbet lehet termelni, mint ugarrendszeres gazdaságban, de nálunk ki van próbálva, hogy here után vetve a buzát, sokkal sikeresebb és sulyosabb buza terem, mint fekete ugárban és a hiányt pótolja még a sok nyári takarmány is.

Udvarhelyvármegyében ezideig a következő községekben van folyamatban, illetve befejezve a tagosítás: Tibód, Szombatfalva, Tarcsafalva, Szt. Mihály, Bethfalva, Rugonfalva, Ujszékely, Recsenyéd, Homoródszent-Pál, Szent-Demeter, Véczeke, Zsákdó, Szederjes, Felek, Szent-Erzsébet, Lokod, Fiátfalva, Alsóboldogasszonyfalva, Székelykeresztur, Gagy, Kiskede, Alsósíménfalva, Kobátdemeterfalva, Kisgalambfalva, Nagygalambfalva, Décsfalva, Bögöz, Bikafalva, Felsőboldogasszonyfalva, Óczfalva, Miklósfalva, Ábránfalva, Magyar-dálya, Homoródszentmárton, Jánosfalva, Városfalva, Darócz, Homoródmás, Patakfalva, Vargyas, Bardócz, Füle, Székelyudvarhely, Bethlenfalva, Kadicsfalva, Fenyéd. Tehát összesen 48 községben részint folyamatban van, részint pedig megtörtént a tagosítás. Részemről abban a nézetben vagyok, hogy ha ezen községek nagyszámú birtokosai, a tagosításban oly nagymérvű kárt és vagyoni belső visszaesést tapasztaltak volna, mint a milyent Soó István kimutatni igyekezett, bizonyára csupán, újitási hóbortból a különben is hosszadalmas és felette költséges tagosításba nem mentek volna bele. Azonban remélem, hogy az új tagosítási törvény ezen is segíteni fog s akkor ez sem lesz a tagosítás hátrányára.

Hogy a tagosított birtokban való gazdalkodásnál a legelőhiány nagy hátrány, azt én is elismerem, de ezen lehetne úgy segíteni, hogy ahol még a tagosítás, arányosítás nincsen meg s közös legelő van, ezt ne osszák fel, tartsák meg közösnek, mert mint pl. Magyarárdyának amilyen közös legelője van, azt vétek és bűn volna felosztani. Ha én ottani birtokos volnék, nemcsak ezt a jó legelőt tartanám meg közösnek, hanem még az ábránfalvi szélyen azt a hegyes-völgyes, igazi jó legelőnek való helyet is egészen addig a jó kutig meghagynám juh- és borjulegelőnek. Akkor lenne Magyarárdya község birtokosságának jó tagja, igazi jó legelője s az eddigi szorgalmukat még jobban érvényesíthetnék, mint eddig.

Ami pedig az olyan községeket illeti, ahol nincs közöslegelő, ott tegyenek úgy, mint Alsósíménfalván, hol minden gazda birtoka arányában becsoldakat hagyott s azt kivették legelőnek a legalkalmasabb helyen.

Már most a juh- és disznólegeléssel sincsenek megszorulva. Az olyan nagyközség mint pl. Etéd is, ahol jelenben sincs közlegelő s ahol pedig szükséges volna 800, vagy 1000 hold legelő: — ha egy darabban nem lenne ekkora legelőnek alkalmas helye, kivehetnék a három határban három helyet, az egyiket marha-, a másikat disznó- és a harmadikat juhlegelőnek. Így is pótolva lenne a legelő hiánya és még az az előnyök is meglenne, hogyha a legelőrésztelket a határszéleken vennék ki, akkor ez a tagokat közelebb szorítaná a községhez. Ezekben kívántam tapasztalataimat a nyilvánosság elé hozni, de hogy a gazdaságban a legfőbb: a munkásság, szorgalom, takarékoság az tény s hogy munkásság és szorgalommal tagosított birtokban nagyobb jövedelmet lehet kimutatni, mint ugarrendszeres birtokban az bizonyos és valóság.

Pálffy György,
birtokos.

Szerkesztői üzenet.

Kérdező. Köszönjük elismerését. Kérjük mielőbbi visszatérését. Hátraléka 7 korona 50 fillér. Tehát a viszontlátásra!

Kíváncsinak. A „Székely-Udvarhely” f. évi 1-ső számához mellékelt m. kir. postatakarékpénztári befizetés lappal postabélyeg nélkül küldheti be lapunkra előfizetés s minden oly tartozását, mely kiadóhivatalunkat illeti. 5 filléres postabélyeg fölragasztása után pedig a „Befizetési lap” hátulján írásbeli közléseit is elintézheti. Az „Elismervény” hiteles nyugtául szolgál s hátulján részletes utasítás van az eljárást illetőleg.

Apró hirdetések.

E rovatban minden szót 4 fillérért, vastagabb betűvel 8 fillérért közöl a kiadóhivatal.

Legfinomabb cukrász-sütemények Ernszt György cukrászatában Székely-Udvarhelyt (Főter, piaczsor) kaphatók Vidéki megrendelések gyorsan és pontosan teljesíttetnek.

Találmányi szabadalmak

bejelentését, védjegyek és mustrák belajstromoztatását előnyös feltételek mellett teljesíti TAKACS GYÖZŐ és TARSJA elsőrendű mérnöki és hitese szabadalmi ügyvivői iroda Budapesten, VII. ker. Kerepesi-u. 40. sz. a. Felvilágosításokat a nevezett iroda, valamint a „Székely-Udvarhely” kiadóhivatala is készséggel nyújt ugy a vármegyebeli, mint a vidéki érdeklődő közönségnek. Ugyancsak a fenti czég mérsékelt áron szállít saját rendszere szerint készített kitűnő fémezementet, mely vaskorlátoknak és hasonlóknak kövekben való megerősítésénél ólom, vagy kén helyett meglepő eredménytel alkalmazható. Acétylen- és villamos világítási berendezések, kellékek nagyban és kicsiben. Költségvetések, előmérétek szerkesztése.

NAPTÁRAK, író- és levélpapírok, borítékok, ténták s mindenféle nyomtatványok és irodai szerek DÚS VÁLASZTÉKA van a „SZÉKELY-UDVARHELY” kiadóhivatalában (BETEGH PÁL könyv-, papír-, író- és rajzszerekkereskedése Székely-Udvarhelyt.

A Richter-féle
LINIMENTUM CAPS. COMP.
Horgony-Pain-Expeller

egy régi kipróbált háziszere, a mely már több mint 33 év óta megbízható bedörzsölésül alkalmaztatik közönségnél, csúznál és megbűbésnéknél.

Intés. Silányabb utánzatok miatt bevételek léskor óvatosak legyünk és csakis eredeti üvegeket dobozokban a „Horgony” védjeggyel és a „Richter” czéggel fogadjunk el. — 80 f., 1 k. 40 f. és 2 k. árban a legjobb gyógyszerárban kapható. Főraktár: Török József, gyógyszerésznél Budapesten.

Richter F. Ad. és társa,
•• osasz. és kir. udvari szállítók. ••
Rudolstadt.

Eredeti friss töltésben és csomagolásban kapható: Nagysolymosi KONCZ ÁRMIN gyógyszerárban Székelyudvarhelyt.

Sz. 9868—902. szb.

Pályázati hirdetmény.

Udvarhelyvármegye székelykereszturi járáshoz tartozó Szent-Erzsébet székhelyvel rendszerített körbábai állás megüresedvén, annak betöltésére az alábbi pályázatot nyitom.

A körbába jövedelme:

1. Rendes fizetés 100 korona.
2. Lakbér 40 korona.

3. Minden születési esetenél 2 K működés díjt, avagy rendes véka gabonát követelhet.

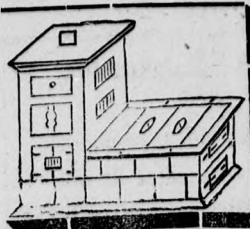
Ennek folytán felhívom az érdekl. pályázókat, hogy folyamodványaikat 1903. január 30-ig az alólirhoz annál is inkább adják be, mert később beérkezett folyamodványaik figyelembe vehetők nem lesznek.

Székelykeresztur, 1902. december 12.

1—3

G Á L F F Y, főszolgabíró.

Nyomatott a kiadó- és laptulajdonos Betegh Pál könyvnyomdájában Székelyudvarhelyt 1903.

PAPP ZAKOR
ENDRE
VASKERESKEDÉSE
Az „Arany Kaszá”-hoz
SZÉKELYUDVARHELYT.

Van szerénységem úgy a helybeli, mint vidéki közönség igen becses figyelmét felhívni dusan berendezett

vaskereskedéseme.

Nagy raktárt tartok mindenemű legjobb minőségű rudvasakban, főző és melegítő kályhákban, pülete- és butorvasalás, konyhaberendezési czikkék, mindenemű szerszámok legjobb aczélból. Gondosan készített váltokékekben. — Legjutányosabb ár és pontos kiszolgálás mellett eszközök. — Szíves pártfogást kérve, jegyzek PAPP ZAKOR ENDRE vaskereskedése az „Arany Kaszá” hoz.

Törlő- és táblaszivacsok

legnagyobb választékban, olesó árak mellett a „Székely-Udvarhely” kiadóhivatalában kaphatók.

Egy Hallwood
fizetőpénztár „öt”
más gyártmányu
fizetőpénztárt
helyettesít.

Ön is tudja meg.

hogy a The Hallwood Cash Register Company által Amerikában gyártott fizetőpénztárak a legtokéletesebbek és ez időszerint a legjobbak a világon,

merta The Hallwood fizetőpénztárnál elérhető, hogy a főnök egy pillanat alatt, egy tekintésre megláthatja, hány Receptért fizető vevője és azoktól végösszegeben mennyi bevétele volt, ugyanakkor azt is látja, hogy hány vevőjének összesen mennyiért adott el kézi eladást, valamint megtudhatja, hogy különlegességért, vagy saját különlegességért hány vevője és azoktól összesen mennyi volt a be

vétele. Végül óhajra még egy ötödik végösszegező is áll rendelkezésre, mely egy külön a körülményekhez mérten bármire alkalmazható.

Tehát elvitázhatlan, hogy a The Hallwood-féle fizető pénztár, a mely „öt” műveletet végez, „öt” más gyártmányu fizetőpénztárral ér fel, minthogy ezeknek csak egy összezezőjük van és így csak egy művelet forgalmát összezezik.

THE HALLWOOD
CASH REGISTER CO
BUDAPEST, VI., DALSZINHÁZ-UTCZA 10.

Egy Hallwood
fizetőpénztár „öt”
más gyártmányu
fizetőpénztárt
helyettesít.

AIDA

MAROKKÓ
NOËMI

teljesen glicerín-mentes!

Valódi egyiptomi Vergé-szivarkapapír, tehát minden másnál a legjobb és az egészségre nem ártalmas. Székelyudvarhelyt kizárólagosan nálam kapható eredeti minőségben és olesó árakban. Nagy választék és állandó raktár: pénz-, dohány- és szivartárczában, borostyán- és tajtékszivarszipkák, valamint pipákban.

STOMATIN a legjobb száj- és fogápoló szer. Honi gyártmány. KIEL-HAUSER-féle illatszerek és pipereszappanok gyári raktára.

GÁL JÁNOS

dohány nagytözsdeje és dohánykülönlegességek árudája
Székelyudvarhelyt (Kossuth-utca)

szivarkapapír és hüvely

Kile

S

UDV

AZ UDV

ELŐFIZI
évre 2 K
gazdasági
a tanító-Szerkes
M. kir. pos

M

A
kényez

Ez

zetlen,

való u

kacs,

paranc

belépik

ják ez

tanitan

kákna

A

rendet

fegyel

vessző

Egyrés

része

mulva

ról ott

és m

asszon

instalg

mondj

perc

is fel

A „S

A fra

(A Nagy

Henr

(A

A

Henrik

mellet

körébe

ki egy

joggal

csen,

a külf

czali

kája,

és biz

nézve

a fran

lönbe

gosan

itt el

szóno

remeg

let c

Palais

egy k